

Õiguskantsler

Teie 05.09.2019 nr

Meie 20.09.2019 nr 6-1/191356/1904609

Täitemenetluse osaliste õigusabikulude hüvitamine

Palusite õiguskantsleril kontrollida tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 175 lõike 3¹ vastavust põhiseadusele. Leidsite, et kohtupraktikas tõlgendatakse seda sätet laiendavalt. Kohtutäituri otsuse peale esitatud kaebuse lahendamisel ei hüvitata küll kohtutäituri õigusabikulusid, kuid sissenõudja õigusabikulud jäetakse võlgniku ehk kaebuse esitanud isiku kanda. Teie hinnangul ei näe seadus ette kohtutäituri otsuse peale esitatud kaebuse lahendamisel puudutatud isikute, sh sissenõudja õigusabikulude hüvitamist.

[Tsiviilkohtumenetluse seadustiku](#) (TsMS) § 175 lg 3¹ ei ole vastuolus põhiseadusega. TsMS-s on sätestatud menetlusosaliste (sh asjast puudutatud isikute menetluskulude ja lepingulise esindaja) kulude hüvitamise kord. See kord on piisavalt õigusselge.

Kohtutäituri otsuste peale esitatud kaebusi lahendatakse kohtus hagita menetluses (TsMS § 475 lg 1 p 15). Hagita menetluses on menetlusosalised avaldaja ja muud asjast puudutatud isikud (TsMS § 198 lg 1 p 2). Kohus peab omal algatusel kaasama kõik isikud, kelle õigusi asja lahendamine otseselt puudutab, sõltumata sellest, kas avaldaja on seda taotlenud või mitte (TsMS § 198 lg 3 lause 1). Hagita asjas ei ole kohus seotud menetlusosaliste taotlustega, kuna selles asjas kehtib uurimisprintsiiip (TsMS § 5 lg 3 ja § 477 lg 5).

Mõnes hagita menetluses on seadusega ette nähtud isikud, keda kindlasti tuleb menetlusosalistena kaasata. [Täitemenetluse seadustik](#) (TMS) ei määratle menetlusosalisi lõplikult, kuid seadusest võib siiski aru saada, keda kohus ei või kaasamata jätta. Täitemenetluse osalised on sissenõudja (isik, kes on täitmiseks esitanud nõude) ja võlgnik (isik, kelle vastu on esitatud nõue). Täitemenetluse osalised on ka muud isikud, kelle õigusi täitemenetlus puudutab (TMS § 5). Täitemenetlus võib muu hulgas puudutada eseme valdaja või kaasomaniku, võlgniku abikaasa, pärija, üürniku või käendaja õigusi (Riigikohtu 01.02.2016 määrus nr [3-2-1-168-15](#), p 13). Täitemenetluse osalisel on õigus esitada kaebus kohtutäituri otsuse või tegevuse peale täitedokumendi täitmisel või täitetoimingute tegemisest keeldumisel kohtutäiturile (TMS § 217). Samuti on täitemenetluse osalisel õigus maakohus vaidlustada otsus, mille kohtutäitur on teinud kaebuse kohta (TMS § 218).

Kohtutäituri otsuse peale esitatud kaebuse läbivaatamisel tuleb kohtul kaasata kõik täitemenetlusest puudutatud isikud (Riigikohtu 13.01.2016 määrus nr [3-2-1-162-15](#), p 13; Riigikohtu 11.11.2015 määrus nr [3-2-1-122-15](#), p 15; Riigikohtu 24.03.2006 määrus nr [3-2-3-1-](#)

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

[04](#), p 8). Kui käib vaidlus täitemenetluse alustamise, peatamise või lõpetamise või võlgniku varale sissenõude pööramise üle, siis puudutab see nii võlgniku kui ka sissenõudja õigusi. See tähendab, et võlgnik võib jätta täitedokumentidega väljamõistetud summa täielikult või osaliselt tasumata. Samuti tähendab see, et sissenõudja võib väljamõistetud summast täielikult või osaliselt ilma jääda. Seega puudutab neil juhtudel kohtutäituri otsuse peale esitatud kaebuse lahendamise otseselt ka sissenõudja õigusi ja kohtul tuleb ta menetlusse kaasata. Seejuures ei pruugi arvestada asjaolu, et kohtutäitur saab ise sissenõudja eelduslikke positsioone menetluses õiguslikult esindada või et sissenõudjal on võimalik oma õigusi muul viisil kaitsta. Puudutatud isikul peab olema võimalus kohtuasja lahendamisel kaasa rääkida ja muid menetlusosalise õigusi teostada. Kui aga kohtus on vaidlustatud üksnes kohtutäituri tasu väljamõistmine võlgnikult, ei pea kohus sissenõudjat menetlusosalisena kaasama (Riigikohtu 16.09.2015 määrus nr [3-2-1-77-15](#), p 38).

Menetlusosaliste menetluskuludid ning nende kandmist ja jaotust on reguleeritud TsMS 18. peatükis. Seadus ei piira kohtutäituri otsuse peale esitatud kaebuse menetlemisel tekkinud asjast puudutatud isikute, sh sissenõudja lepingulise esindaja kulude hüvitamist.

Lepinguline esindaja on menetlusosalist menetluses esindav advokaat või muu esindaja (vt TsMS § 218). Esindajakulude hüvitamise aluseks on kohtu põhimõtteline otsus selle kohta, kelle kanda jäävad menetluskulud. Hagita menetluse menetluskulude jaotamise üldpõhimõtted on sätestatud TsMS §-s 172. Hagita menetluses menetluskulud kannab isik, kelle huvides lahend tehakse (TsMS § 172 lg 1 lause 1). Kui hagita menetluses osaleb mitu isikut, võib kohus otsustada, et menetluskulud kannab täielikult või osaliselt mõni menetlusosaline, kui see on asjaolusid arvestades õiglane, muu hulgas siis, kui see menetlusosaline esitas põhjendamatut taotlust, väite või tõendi (TsMS § 172 lg 1 lause 2). Riigikohus on pidanud üldjuhul õiglaseks, et mitme menetlusosalisega hagita menetluses jäävad menetluskulud selle isiku kanda, kelle kahjuks lahend tehti (Riigikohtu 02.06.2008 määrus nr [3-2-1-42-08](#), p 18). Kui kohtu arvates on õiglane jätta menetluskulud avaldaja vastaspoolle olnud isikute kanda, peab kohus seda põhjendama.

TsMS § 172 lõike 1 eesmärk ei ole panna menetlusosalisele kohustust hüvitada menetluskuludid piiramatult. TsMS § 172 lõike 1 lause 2 annab kohtule ulatusliku diskretsiooniõiguse kalduda esimeses lauses sätestatud üldreeglist kõrvale (Riigikohtu 19.10.2016 määrus nr [3-2-1-86-16](#), p 11). Kohus saab esindajakulud välja mõista teiselt (kaotanud) menetlusosaliselt üksnes põhjendatud ja vajalikus ulatuses (TsMS § 175 lg 1 lause 1). Põhjendatuse ja vajalikkuse hindamisel peab kohus arvestama kohtuvaidluse asjaoludega, eelkõige asja keerukuse ja mahukusega (Riigikohtu 06.05.2015 määrus nr [3-2-1-4-15](#), p 14). Esindajakulude põhjendatuse ja vajalikkuse hindamine on kohtu kaalutusotsus.

Seadus piirab kohtutäituri õigust kulude hüvitamisele tema ametitegevuse kohta esitatud kaebuste lahendamisel. TsMS § 175 lõike 3¹ kohaselt ei hüvitata kohtutäituri kantud õigusabikuludid kohtutäituri otsuse peale esitatud kaebuse lahendamise menetluses. Selle sätte eesmärk ei ole kaitsta täitemenetluse nõrgemat osalist ehk võlgnikku.

[Seaduseelnõu seletuskirja](#) järgi kaitseb niisugune kord täitemenetluse osalisi põhjendamatute menetluskulude tekkimise eest. Õigusabikulude hüvitamise piirangu vajadust on selgitatud sellega, et kohtutäitur kui avalik-õigusliku ameti pidaja peab suutma kohtus end ametitegevusega seotud asjades ise esindada. Kohtutäituri suhtes kehtib [kohtutäituri seaduse](#) § 17 lõikest 1 tulenev haridusnõue – kohtutäitur peab olema omandanud riiklikult tunnustatud bakalaureusekraadi või läbinud riiklikult tunnustatud rakenduskõrgharidusõppe õiguse õppesuunal või omandanud vastava kvalifikatsiooni. Samuti teab kohtutäitur hagita menetluses lahendatava vaidluse

asjaolusid juba enne kohtule kaebuse esitamist. Kaebuse kohtule võib esitada üksnes kohtutäituri sellise otsuse peale, millega kohtutäitur lahendas kaebuse, mis oli esitatud tema otsuse või tegevuse kohta täitedokumendi täitmisel või täitetoimingu tegemisest keeldumisel. Kuna kohtutäitur peab olema võimeline täitemenetluslikes küsimustes osalema kohtumenetluses õigusabiteenust kasutamata, tema õigusabikulusid ei hüvitata (vt ka Riigikohtu 18.04.2012 määrus nr [3-2-1-38-12](#), p 18).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8443
Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee